

И ще разказват легенди Милеви скали

В Париж изпращаните и посрещаните от него интербригадисти от Испанската гражданска война го знаеха под псевдонима Католлина. Други от неговите другари го наричаха Шарло. За нас командирът на нашата III въстаническа оперативна зона беше бай Панайот. Това беше последният псевдоним в неговата революционна биография.

Истинското му име беше Методи Тасов Шаторов.

Този човек беше роден като че ли само да се бори цял живот и да изгори в борбата. Беше на 46 години, а бе успял повече от 26 години от тях да посвети на професията на революционера.

Той остави частица от своя ясен ум и от огненото си сърце в много страни и в много отреди на борби и революционери, където Коминтернът или ЦК на нашата Комунистическа партия го бяха изпращали на работа. Всичко, което този човек притежаваше: и стройната фигура, и правилните черти на лицето, и откритото чело, и загорелият от слънцето вид, и белият перчем в косите, всичко физическо и видимо вдъхваше уважение и респект у хората, които имаха допир с него.

Методи Шаторов не беше оратор и не обичаше да държи външно красиви и ефектни речи. Неговите слова можеха да бъдат оприличени по-скоро на тих напоителен дъжд, който попада в разорана почва. А в погледа му, в този дълбок поглед, имаше толкова бащинска обич към трудовите хора, към нас, по-младите тогава, такава топлина, че ние го обожавашме.

Той не беше от тия, които бързат да духат с все сила, за да разпалят огъня някак изведижд. Такъв огън пламва бързо, но още по-бързо угасва. Той подготвяше огъня, като старателно редеше съчка по съчка, като духаше от всички страни като че ли без особена сила и страст, а огънят пламваше едновременно от всички страни и вече нищо не можеше да го спре.

И сега е съвсем пресен в памета ми следният случай. На 6 май 1944 г. преди обед в плевнята на Иван Крончев от с. Гелеменово, Пазарджишко, беше уредено важно съвместно заседание на щаба на зоната и окръжния комитет на партията. Бях излязъл за малко на двора. Башата на Иван ме видя и понзчаквайки малко, повика сина си и добродушно му каза:

— Иване, с тези ли голобра-

ди момчета ще правите революция?

Изглежда моят младежки вид не му бе вдъхнал необходимото доверие. Споделих с другарите това и те предложиха на Иван да доведе баща си в плевнята. Скоро башата дойде. Посрещна го бай Панайот и го покани да седне редом. Започна се непринуден разговор. Опитният партиен работник спокойно, с една особена увереност и внимателен подход разясняваше целите и задачите на нашата борба, която щеше да доведе до освобождение и измъченото селячество. Старият Крончев слушаше захласнат, не се забелязваше у него и следа от проявеното преди това отношение. По едно време той излезе. Ние продължихме заседанието. Каква беше изненадата ни, когато към 3 часа следобед башата отново се яви в плевнята, този път... с печено гергьовско агне.

— Тя, вашата работа, е сериозна — промърмори той, гледайки с чувство на уважение към бай Панайот. — Ха сега се подкрепете, че много сили ви трябва. А ти, синко, прощавай — обърна се след това към мене.

Много пъти съм си мислил, какво ли бе станало в душата на този беден селянин след нашата среща и разговор а му с бай Панайот.

Суровият нелегален и изпълнен с рискове живот на професионалния революционер не бе успял да измени природно добрата душа на Методи Шаторов. Когато трябваше да се защитава линията на партията, той ставаше строг, очите му искряха, думите се забиваха като пирони. Когато на съвместно заседание на щаба на зоната и окръжния комитет на партията, на което се решаваше въпросът за масовизация на партизанското движение, един от присъстващите отговорни другари изрази резервираност, защото не ни стигало оръжие, бай Панайот стана прав и натъртено каза:

— Ако не ни стига оръжие, ще го намерим, но да държим хората ни да ги избиват марцини по селата и градовете, не съм съгласен и мисля, че не това е линията на партията.

Разбира се, беше взето решение за масовизацията на партизанското движение в зоната и още същата вечер в изпълнение на това решение, като начало, бе вдигната в Балкана цялата ремсова организация на с. Черногорово в състав от 22 момци и девойки.

Командирът на зоната за-

радваше и възнуваше пред нашите успехи като същинско дете. Няма да забравя пристигането на Милеви скали на четата на Чапай от отред „Ангел Кънчев“ в хода на подготовката в средата на август 1944 г. на така наречената четворна акция. Разузнавачите на Чапай доложиха на командира на зоната, че приближава колоната на четата и че командирът иска да му представи четата си „по всички правила“.

Бай Панайот застана малко напред, зад него се наредихме ние с Любен Гумнеров (Нешо), секретар на окръжния комитет на партията. В това време се зададе стройната и стегната колона на четата начело с Чапай и комисаря Народни, след които вървеше знаменосец с трицветно знаме и акордеонист. Имаше нещо тържествено и незабравимо в този марш! Чапай изкомандува и четата замря в две редици пред нас. Той опъна винтигата по тялото си, намести бомбите и pistolетите на колана, понакриви „на кръв“ юнашкиса калпак, пооглади и засука дългите си мустаци и с бодра стъпка се яви на рапорт.

Бай Панайот го прегърна по мъжки, а очите му се навлажниха. Две сълзи се търкулнаха по обветрените му бузи. Имаше за какво да се възнува командирът. На поляната се бяхме събрали към 260 партизани и партизанки. А и този марш на четата и този внушителен рапорт на Чапай! Та това наистина вече беше народна войска.

Като командир на зоната Методи Шаторов прояви блестящите си качества на боев организатор, на революционер, на човек и другар.

Смелостта му беше пословична. Той презираше смъртта и се подиграваше над нея, но и тя, жестока, не отстъпваше, тролъжаваше да взема своите жертви. Когато на изток червенееше вече заревето на свободата, когато мъжете стигаха бълчиците, а жените месеха погачите да посрещат хляб и сол руските богатири и народните партизани, на 4 септември 1944 г. в неравен бой на част от партизаните от зоната с няколко хиляди, въръжен до зъби, противник на връх Милеви скали загина геройски заедно с още 11 бойни другари нашият любим командир.

Спомням си как само дни преди това, застанал на най-високата скала, оглеждайки полетата на Тракия и Чепинското корито, той чертаеше планове на щаба на зоната за

завземане на Пазарджик и Панагюрище и на цялото Чепинско корито и събираше необходимите сили. И проведе бойна „репетиция“, като организира и ръководи на 18 август известната четворна акция, при която бяха завзети от нас едновременно 3 села и една гара с населението пункт около нея.

Бай Панайот някак си особено обичаше високите Милеви скали и просторните поляни наоколо. И неведнаж утоляваше жаждните и напукани от дългите походи устни от студена вода на чешмата сред тях. И с охота слушаше легендата за помагача на хайдугите, овчаря дядо Миле, който от тези скали свирел с медния си кавал и зовял народа на борба против поробителя, докато коварният враг не го оковал и не го хвърлил от скалите в пропастта. Но хората създали легенда за Миле и нарекли тези скали на негово име.

Гибелта на командира на зоната бай Панайот в навечерието на свободата беше жесток и несправедлив, трагичен завършек на един живот, необикновено красив, отдаден докрай за другите.

И така към легендата за Миле се прибави легендата за бай Панайот...

Връх Милеви скали е достатъчно висок, за да се вижда отдалеч и се оцени от историята делото на славния командир на зоната и на останалите бойни другари, оросили с кръвта си зелените поляни. А паметникът, който се извишава над скалите, ще предава от поколение на поколение повестта за безсмъртния подвиг на оня, който през целия си съзнателен живот като апостол бродеше по нашата измъчена страна и по света, за да се бори за правда и да сее светлина.

Ще минат години, ще минат десетилетия и векове, но благодарният народ няма да забрави своите герои, няма да забрави Методи Шаторов.

И ще пазят и предават от поколение на поколение спомени, чудната легенда за оня ден пред близката победа и букатът, и вековните борове, и зелената трева, и сините скали, и бистрата вода на чешмата, и паметникът, издигнат в прослава на героите.

И когато настане тихата вечер и звездите обисят небесния свод, при всеки полък старият Балкан пак ще подхваща своята хайдушка песен — за подвига на командира на зоната и на другите загинали за народна свобода и щастие.

Владимир ТАНОВ